

"ХРИСТИЯНСЬКА ЕТИКА В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ"

"Дорога Мудрості"

**4
клас**

Урок 1. Мудрість несе добро.

Людина починається з добра,
Із ласки і великої любові...

Л.Забашта

 1. З'єднай стрілками. Прочитай прислів'я.

Як ти їх розумієш?

В інших добро марно шукаєш,

того люди не люблять.

Хто любить лише себе,

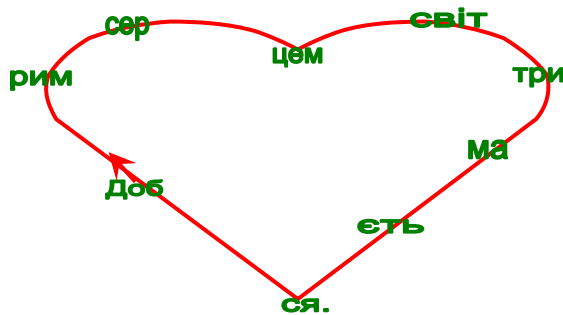
той і сам його має.

Добро не лихо,

якщо сам його не маєш.

Хто людям добра бажає,

ходить тихо.

 2. Врятуйте наше Сонечко
Уберіть «темні плями» (закресліть).

Яким стане Світ?

 3. Домашнє завдання.

Уяви, що **доброта – це наука**, в якій є свої закони. Придумай кілька законів.
Наприклад:

- Хочеш мати друзів, шукай в людях добро.
 - Роби добрі справи, не чекаючи подяки та інш.
-

Урок 2. Біблія – живоносне джерело Мудрості.

Молитва

Пошли нам, Боже, маленьким дітям,
Щастя, здоров'я на довгі літа!
Щоб вирости розумні і сильні,
Душею чисті і серцем вільні.
Щоб нам світила зіронька долі,
Щоб ми не знали лиха ніколи.

Катерина Перелісна

Вислови мудрих людей

І якщо старанно пошукати в книгах мудрості, то знайдеш велику втіху і користь для своєї душі. Бо той, хто читає книги, той веде бесіду з Богом і наймудрішими мужами.

(З «Повісті минулих літ»)

Як хочете, щоб з вами чинили люди, так і ви чиніть з ними.

(Святе Писання)

Мудрий син є радістю свого батька, а дурний приносить горе своїй матері.

(Повчання царя Соломона)

 1. - Чи були у вашому житті моменти, коли мудра порада допомогла вам у складній ситуації?

 2. **Так чи не так?**

- Як гадаєте, мудрість до людини приходить з віком чи дається від народження?
- На вашу думку, кому легше жити: мудрій людині чи дурню?

3. **«Ми – Мудреці».**

- Хотіли б ви бути самою мудрою людиною в світі? Якщо ви станете наймудрішим, що ви будете робити?
Напишіть або намалюйте.

 4. **«Інтерв'ю».**

- Уявіть, що ви познайомилися з дуже мудрою людиною і берете в неї інтерв'ю. Яке питання хотіли би задати?

Урок 3. Навколишній світ – книга Божої Мудрості.

...Така краса, висока і нетлінна,
Що хоч спинись і з Богом говори...
Л.Костенко

Василь Сухомлинський

КРАСА, НАТХНЕННЯ, РАДІСТЬ І ТАЄМНИЦЯ

Пішов маленький хлопчик до лісу. По дорозі зустрів Діда, що повертався з лісу.
Старий був зморений, але радісно посміхався.
- Чого Ви радієте, Дідусю? – запитує Хлопчик. –

Мабуть, у лісі є щось дуже хороше?

Так, Хлопчику, у лісі є **Краса, Натхнення, Радість і Таємниця**. Я їх побачив, і мені захотілось жити ще багато років.

Хлопчик побіг до лісу.

Подивився навколо себе. Все красиво: і дуб могутній, і ялинка ошатна, й верба плакуча, й береза білокора. А найкрасивішою Хлопчикові видалася маленька квіточка фіалки. Вона підняла поверх трави свою синю голівку з фіолетовим очком, яке запитливо поглядало на Хлопчика.

- Це **Краса**, - прошепотів Хлопчик.

Прислухався і почув далеко – далеко тиху пісню горлиці: тур...тур...І в ту ж мить згадались Хлопчикові ласкаві й добрі материнські руки. Захотілось заспівати пісню про маму.

- Це **Натхнення**, - прошепотів Хлопчик.

Ще уважніше подивився Хлопчик навколо. Яскраво засяяло сонечко, високо в синьому небі літали птахи, до самого обрію плвли зелені хвилі лісу.

- Як добре, що я все це бачу й відчуваю, - подумалось Хлопчикові. – Світ – це **Радість**, жити – це **Радість**. А де ж **Таємниця**?

Довго, дуже довго, придивлявся й прислухався Хлопчик, але **Таємниця** не помітив.

Пішов Хлопчик до лісу і наступного дня. Знову назустріч Дід. Розказав Хлопчик, як він відкрив для себе **Красу, Натхнення і Радість**, а ось **Таємницю** – не довелось.

- Дідусю, а де ж **Таємниця**?

Старий загадково посміхнувся й відповів:

- От доживеш до сивого волосся – тоді й зрозумієш **Таємницю**.

 1. Запитання та завдання до казки.

- Кого зустрів Хлопчик по дорозі до лісу?

- Чому радів Дідусь?

* * *

- Поясніть причину настрою, почуттів, що виникли у Хлопчика в лісі?

- У чому, на вашу думку, полягає Таємниця?

- Яке враження справив на вас прочитаний текст?

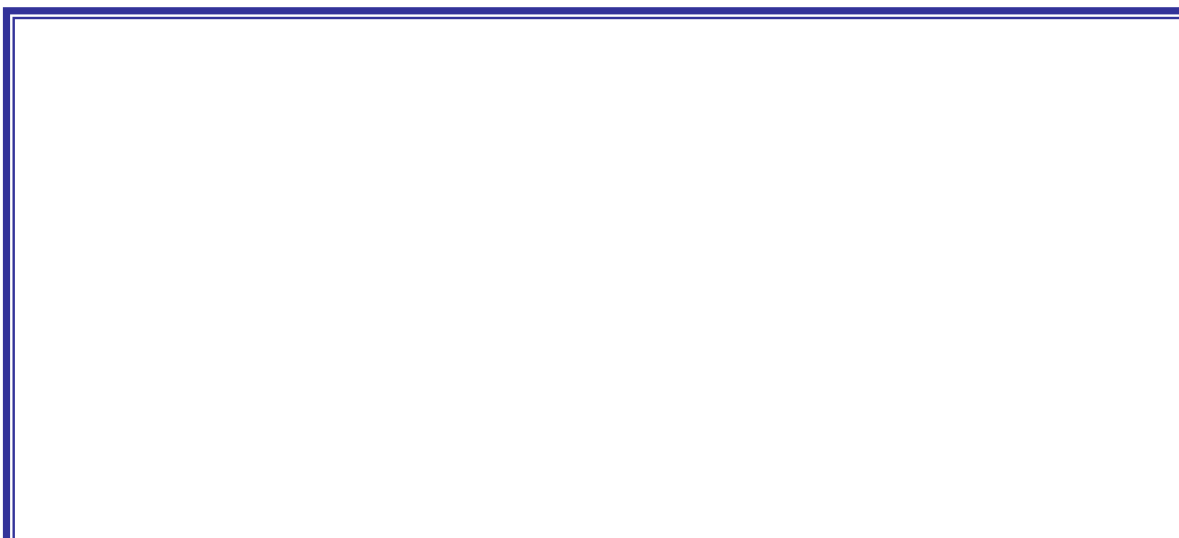
- Уявіть себе на місці персонажа твору. Опишіть картину природи, яку побачили, свій настрій, відчуття.

 2. Поясніть прислів'я.

Добрим очам краса відкривається.

 3. Подумай, намалюй.

Що я вважаю найпрекраснішим на Землі.

З малюнків складіть книгу «Таємниці Світу».

Урок 4. Слово Боже до дитини. Десять заповідей.

1. Я Господь, Бог твій, Котрий вивів тебе з землі Єгипетської, з будинку рабства; так не буде в тебе інших богів перед лицем Моїм.

2. Не роби собі кумира і ніякого зображення того, що на небі вгорі, і що на землі внизу, і що у воді нижче землі; не поклоняйся їм і не служи їм, тому що Я Господь, Бог твій, Бог ревнитель, що карає дітей за провини батьків до третього і четвертого роду, що ненавидить Мене, і творящий милість до тисячі пологів люблячої Мене і соблюдаючим заповіді Мої.

3. Не вимовляй імені Добродії, Бога твого, дарма, тому що Господь не залишить без покарання того, хто вимовляє ім'я Його дарма.

4. Пам'ятай день суботній, щоб святити його; шість днів працею і роби всякі справи твої, а день сьомий - посвяти Господові, Богові твоєму: не роби ніякої справи ні ти, ні син твій, ні дочка твоя, ні раб твій, ні рабиня твоя, ні худоба твоя тому що в шість днів створив Господь небо і землю, море й усе, що у них, а в день сьомої відпочивав; тому благословив Господь день сьомий і освятив його.

5. Почитай батька твого і матір твою, щоб протривали дні твої на землі, що Господь, Бог твій, дає тобі.

6. Не вбивай.

7. Не прелюбодействуй.

8. Не кради.

9. Не вимовляй помилкового свідчення на ближнього твого.

10. Не бажай будинку ближнього твого; не бажай дружини ближнього твого, ні раба його, ні рабині його, ні вола його, ні осла його, нічого, що в ближнього твого.

Урок 5. Мудра людина любить пораду.

Батьківські поради

Казка

Жив у одному селі чоловік, і був у нього син. Якось батько каже йому:

- Слухай, сину! Живи так, щоб ти мав у кожному селі хату, на кожен день нові чоботи і щоб тобі всі люди кланялися.

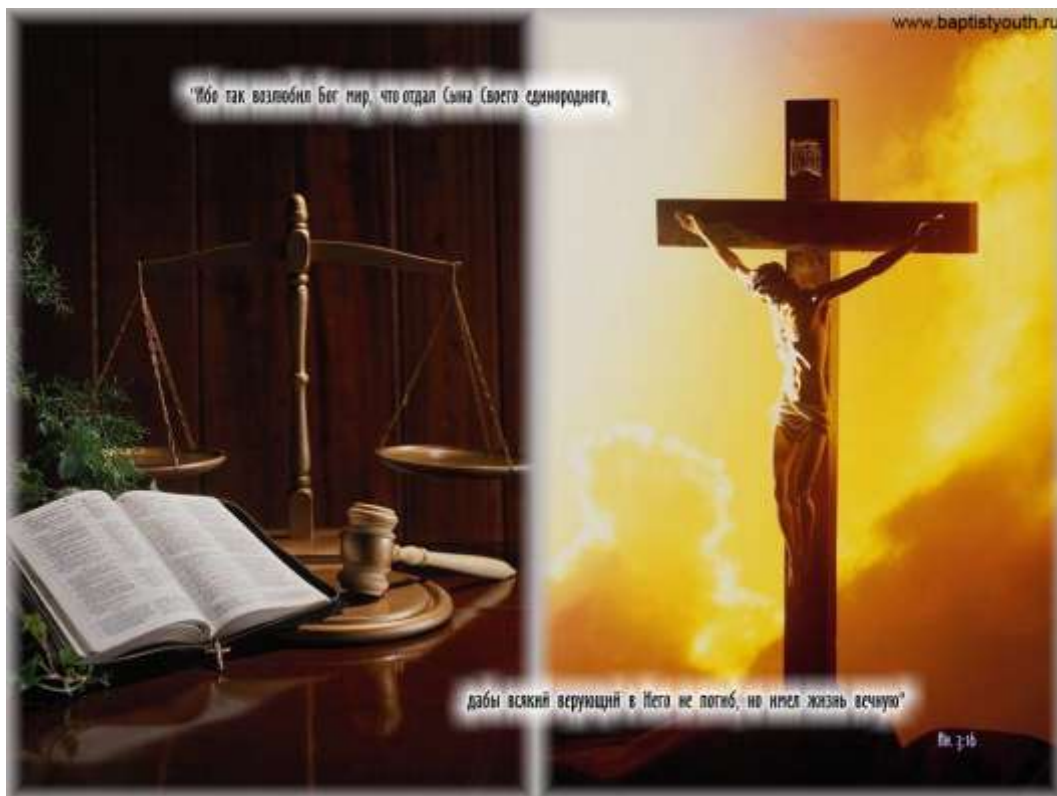
Задумався син над батьковими словами і питає:

- Як це, батьку, я можу поставити в кожному селі хату, купувати щодня нові чоботи і примусити всіх мені кланятися?

Засміявся старий і говорить:

- Дуже легко, синку!

Матимеш у кожному селі доброго товариша – будеш мати і свою хату.

на кожен нові треба їх чистити, і вони нові.

І сину, раніше на роби, а роботу

будуть тобі кланятися і вітатися.

Щоб день були чоботи, щовечора на ранок будуть як

вставай, рано, - всіх – і йди роботу, і йтимуть на люди, то всі

В. Сухомлинський

- 1) Чи можна назвати батьківські поради мудрими?
- 2) Що допомагає людині бути мудрою?
- 3) Згадайте якісь мудрі поради своїх бабусь та дідусів.
- 4) Намалюйте чарівні квіти мудрості та подаруйте бабусям і дідусям

Прислів'я:

«Мудрим ніхто не вродився, а навчився»

- Як ви розумієте це прислів'я?

Урок 6. Заповідь злагоди і довголіття.

Молитва за батьків

Богородице – мати! О Пречиста Діво!
Тобі дяку складати я беруся несміло.
Я молюся до тебе за татуса і неньку,
Зачинательку роду – за бабусю рідненьку.
Даруй, Матінко Божа, їй життя довге й миле,
Кожна днина погоже додає хай їй сили.
Хай ніколи бабуся наша горя не знає,
Поможи їй, молюся, Преподобна, благаю!
Любов наша до неї завжди світла і чиста,
Молю серцем, душею, будь же з нею Пречиста!

Василь Сухомлинський

Гра «Птах Вдячності»

Уявіть, діти, що на землю прилетів Птах Вдячності. Він залітає у вікна до тих, хто забув подякувати за щось своїм батькам, друзям чи знайомим, та нагадує забудькам про це. Уявіть, ніби то Птах Вдячності залетів до вас у вікно, Згадайте всіх, кому ви забули подякувати і подумки скажіть їм спасибі

- Як ви гадаєте, для чого людина повинна говорити «дякую»?
- Перерахуйте, діти, усіх кому ви можете подякувати за новий будинок, цікаву книжку, смачний торт, іграшку, цікаву подорож. Чому?

Прислів'я:

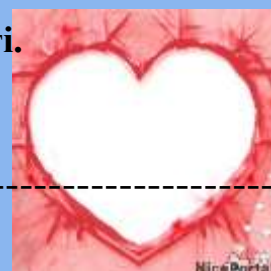
«Вдячністю серце прикрашається»

- Зобразіть контур серця, а всередині намалюйте все про що ваше серце згадує із вдячністю.

Урок 7. Дари Божої мудрості . Про таланти людини, її творчі здібності.

1. Продовж речення.

Талант –це-----

Талановиті люди:-----

2. Прочитай казку.

ХТО НАЙКРАЩИЙ МАЙСТЕР НА ЗЕМЛІ?

Літературна обробка Василя Сухомлинського

Це було дуже давно. В одному селі на Україні дівчатам і жінкам захотілося показати свою майстерність. Домовилися, що в неділю усі придуть на сільський майдан, і кожна принесе найкраще, що вона зробила своїми руками :вишитий рушник, полотно, скатертину.

І ось у неділю дівчата й жінки прийшли на майдан. Принесли безліч дивовижних речей. У дідусів і бабусь, яким громада доручила назвати найкращих майстринь, аж очі розбіглися: так багато було талановитих жінок і дівчат. Дружини й дочки багатіїв принесли вишиті золотом і сріблом шовкові покривала, тонкі мережані занавіски.

Але несподівано для всіх перемогла Марина – дружина бідняка. Вона не принесла ні вишитого рушника, ні мережив, хоч усе це вміла чудово робити. Вона привела п'ятирічного сина Петруся. А Петрусь приніс жайворонка, якого сам вирізав з дерева. Приклав Петрусь жайворонка до губів – заспівала, защебетала пташка, як жива.

Усі стояли, затамувавши подих, а над майданом, у блакитному небі, заспівав справжній, живий жайворонок, який прилетів на спів Петрусевого жайворонка.

«Той, хто творить розумну і добру людину, - найкращий майстер на землі», - таке було рішення старих людей..

3. Запитання та завдання.

- Кому громада доручила визначити найкращих майстринь?
- Чому перемога Марини була для всіх несподіванкою?
- Хотів би ти, щоб на місті Марини була твоя матуся?
- Що ти приніс би на конкурс із майстерності?
- Що необхідно людині для того, щоб стати справжнім майстром майстром своєї справи?

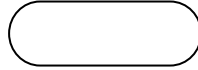
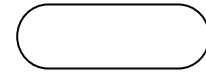
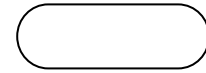
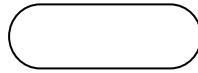
4. Поясни прислів'я.

«У кожного – свій талант».

Урок 8. Наші провідники у світ мудрості (до дня учителя).

1. Чому навчає учитель своїх учнів?

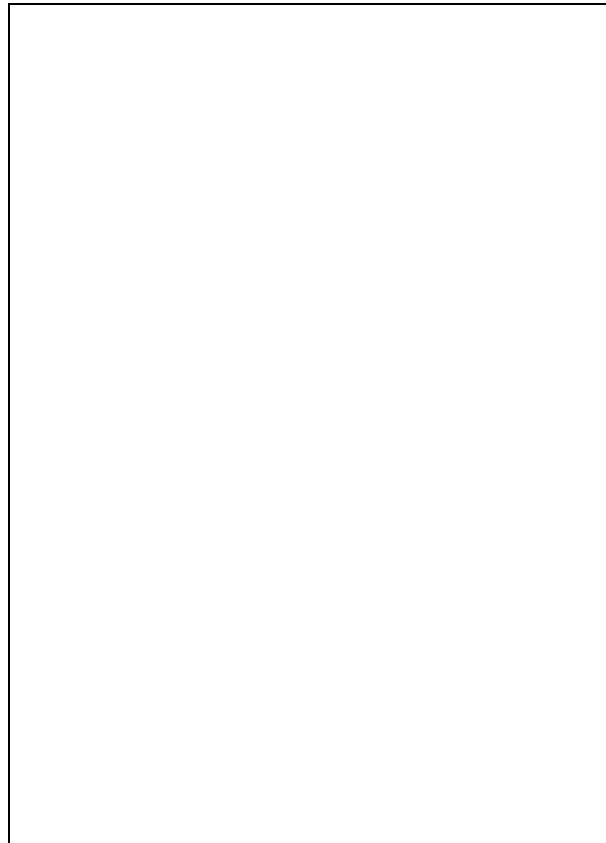
2. Віднови вірш

Прийшла до нас чудова мить:
Жаданне освітянське свято.
Вітання щирее -----
І добрих побажань -----
Для Вас завжди осінні дні –
Пора бурхливої роботи:
Це перші дзвоники -----
Щорічні і нові -----
Ви опікаєте дітей
Від перших кроків їх навчання,
В період розвитку ----- ,
До днів духовного -----.
То ж хай здійсняться в добрий час
Все те, що в думці ви плекали!
Любов людська хай гріє ----- ,
Щоб в ній натхнення Ви ----- .

Довідка.

(Черпали, ідей, прийміть, шкільні, Вас,
багато, турботи, зростання.)

3. Намалюй малюнок до вірша

4. Вивчи вірш напам'ять.

*Хай діти дарують уважність і шану,
А голову хай обмина сивина.
Хай буде в житті Вашім все без обману,
Бо вчительська праця – святиня свята.*

Урок 9. Мудра людина любить працю.

1. Що ти вмієш робити? Познач.

☐ Прибирати іграшки.	☐ Зашнурувувати ботинки.
☐ Застеляти ліжко.	☐ Охайно складати одяг.
☐ Підмітати в кімнаті.	☐ Прибрати зі столу.
☐ Помити посуд.	☐ Прати шкарпетки, хусточку.

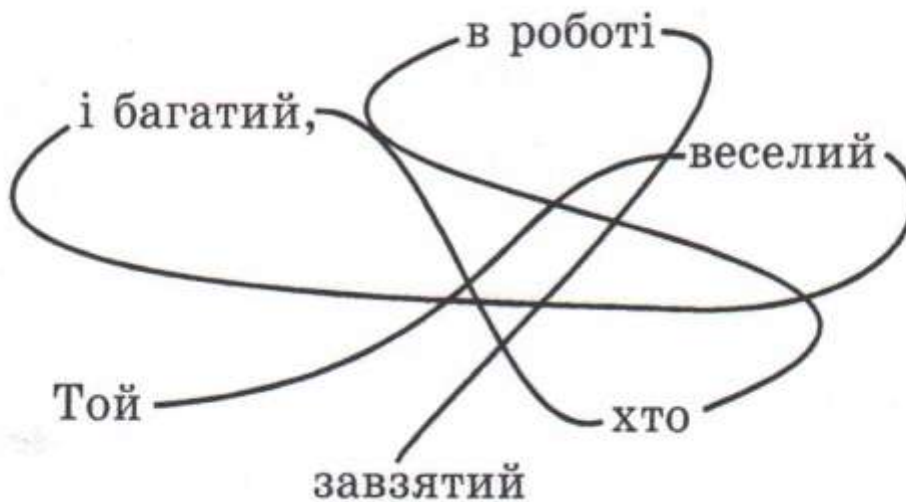
2. Добери антоніми.

Лінь-

Ледачий -

Бити байдики -

3.

4. Творче завдання «Маленька справа.»

- Запиши ті маленькі справи, які ти виконуєш протягом дня.

- Вигадай маленьку справу, яка може принести користь багатьом людям.

5. З'єднай і прочитай прислів'я.

Хочеш бути щасливим
Де щира праця –там густо,
На дерево дивись, як родить,
Роботящі руки

а на людину, як робить.
гори вернуть.
а де лінь – там пусто.
не будь лінивим.

Урок 10. Мудрість зодягається у скромність і живе у чистому серці.

ЧАРІВНА АРФА

Казка народів Бірми

В одному маленькому селі жив юнак на ім'я Маун Сіта. Батьків він втратив у ранньому дитинстві, родичів же у нього зовсім не було. Так і жив він сам-самісінький, добуваючи кошти на виживання грою на арфі.

Одного разу, як зазвичай, вирушив Маун Сіта зі своєю старенькою арфою у віддалене село. Шлях його пролягав через дрімучий ліс. Не встиг Маун Сіта заглибитися у гущавину, як на нього напали розбійники, відібрали гроші, його годувальницю-арфу розбили на дрібні трісочки. Гірко заплакав

Маун Сіта, а розбійники, вдосталь потішившись над його горем, пішли. Дочекався юнак, коли розбійники зникли з виду, та мовив:

— Мила арфо! Ти була моєю єдиною втіхою у а тепер і тебе не стало.

Довго горював Маун Сіта над розбитою арфою та почув:

— Чому такий засмучений, юначе?

Маун Сіта швидко озирнувся та — о диво! — чарівника. Схиливши голову, юнак шанобливо

— О чарівнику, вибач мені, якщо я сказав щось Розбійники розбили мою арфу, позбавили мене вальниці. Тепер я не знаю, що маю вдіяти, тому і

— Не засмучуйся, юначе, — відповів чарівник. — допоможу. Але ти маєш мені поклястися.

Зрадів Маун Сіта і голосно вигукнув:

— Я згоден виконати будь-який твій наказ!

І тоді чарівник продовжив:

— Буде у тебе нова арфа, до того ж не проста, а Загадаєш будь-яке бажання, торкнешся пальцями її струн — і воно вмить здійсниться. Однак пам'ятай, арфа вірно слугуватиме тобі доти, доки ти залишишся добрим і скромним. Варто тобі стати скупим та заздрисним, як на твою голову посиплються нещастя. Обіцяй, що ти не зловживатимеш чарівним даром арфи.

цьому світі,

раптом

побачив

мовив:

не так.

году-

плачу.

Я тобі

чарівна.

— Обіцяю, — з готовністю відповів Маун Сіта. — Я вдовольнятимуся найнеобхіднішим.

Чарівник торкнувся своїм жезлом залишків арфи, і замість розбитого інструменту вмить з'явився абсолютно новий.

Зрадів Маун Сіта, поклонився чарівнику до пояса, взяв арфу та знову вирушив у дорогу. Довго чи коротко йшов він, тільки врешті-решт відчув сильний голод. Миттю згадав про арфу, торкнувся її струн, і перед ним враз з'явилися різноманітні страви. Маун Сіта скуштував усього потроху та й рушив далі.

Через два дні дістався Маун Сіта рідного села. Мало-помалу мешканці села довідалися про чарівну силу його арфи та щоразу, коли їм доводилося нелегко, зверталися до нього за допомогою. І Маун Сіта ніколи нікому не відмовляв.

Поступово поголос про чарівну арфу поширився по всій країні й навіть досяг вух короля. Скликав король придворних і звелів їм чого б це не коштувало знайти Маун Сіту та привести до палацу. І ось юнак з'явився перед королем.

— Юначе, — звернувся до нього король, — я багато чув про твою незвичайну арфу, тож вирішив випробувати її чарівну силу. Ось уже багато років королеву непокоїть головний біль. Чи не можеш зцілити її?

— Наказуй, повелителю, зроблю все, що у моїх силах, — покійно відповів Маун Сіта.

— Отже, негайно берися до справи, а на випадок удачі я віддячу тобі дорогими подарунками.

У призначений день Маун Сіта з'явився у палаці королевою. Узяв він до рук свою арфу, загадав не встиг ще торкнутися струн, як королеві стало П'ять днів приходив юнак до палацу. На radoщах влаштував бенкет і щедро віддячив Маун Сіті дорогоцінним камінням.

Навантажив Маун Сіта королівськими дарами подався геть. А коли дістався рідного села, розділив порівну між селянами.

Відтоді у селі не стало бідних, усі зажили благополучно, невтомно прославляючи чесноти А він, вірний своїй клятві, завжди залишався добрим продовжуючи працювати нарівні з усіма мешканцями села.

І вдячні односельці у пам'ять про благородного назвали село його іменем.

перед
бажання та
краще.

король
золотом та

три вози та
багатство

щасливо та
Маун Сіти.
і скромним,

Маун Сіту

Запитання та завдання до казки

- Чому чарівник пожалів юнака?
- Якби чарівна арфа потрапила до ваших рук, що б ви у неї попросили?
- Уявіть, що Маун Сіта став вашим найкращим другом. Розкажіть, як разом із ним ви прийшли на допомогу людям у скрутну хвилину.
- Згадайте про щось таке, чим ви особливо пишаєтеся, і розкажіть про це так, аби ніхто не подумав, що ви нахваляєтеся (наприклад: «Мій тато купив машину. Вона йому вкрай потрібна, адже він працює далеко від дому. Завдяки цьому він тепер може раніше повертатися додому та більше часу проводити зі мною і моїм братом».)
- Який одяг ви вважаєте скромним? Чому?

Урок 11-12. Мудрість сповнена милосердя

- Намалюй деревце життя (стовбур і гілочку).
- Якщо зробиш якусь добру справу, малюй на ньому листочок, якщо проявиш милосердя –

квіточку.

- Поспостерігай, за який час воно зазеленіє, зацвіте.
- Намагайся вдосконалювати себе, щоб твоє деревце життя зеленіло, цвіло і давало добрі плоди.

Деревце доброти та милосердя

милосердя

добрі справи

- Є загальнолюдські заповіді. Спробуй перебудувати їх так, щоб вони стосувалися тебе.

Відповідайте за кожен свій вчинок.

Думайте не лише про себе, а й про інших.

До чужої біди будьте небайдужими.

Радійте за успіхи товариша.

Творіть добро завжди і всюди.

Не робіть людині того, чого не бажаєте собі.

Поводьтеся з друзями так, як хотіли, щоб вони поводитися з вами.

Шануйте працю інших людей.

Будьте скромними.

Намагайтеся дотримуватися цих заповідей.

- Склади римоване правило любові до ближнього.

_____ пробачай,
 _____ не звертай,
 _____ пожалій,
 _____ зігрій!

- Народна мудрість вважає:

Три біди є у людини – смерть, старість, погані діти.

Старість неминуха, смерть невблаганна, перед нею не можна зачинити двері.

А від поганих дітей дім можна зберегти. І це залежить не тільки від батьків, а й від самих дітей.

Тож намагайся бути

(Продовж думку.)

Царство Небесне і царство земне.

Прочитай виразно вірш.

*Врятує світ краса – завжди так говорили.
Тепер врятують світ любов і доброта,
Бо однієї вже краси занадто мало.
Тож, люди на землі, спішіть добро творити,
Щоб нам не згинуть в морі зла,
Щоб кожен міг серед краси прожити
У царстві справедливості, любові і добра.*

Впиши у клітинки слова з вірша,
які допоможуть врятувати світ від зла.

Урок 16. Різдво Христове. Дари Богові.

Прочитай уважно оповідання.

Як ми врятували пташенят жайворонка

У пшениці ми знайшли гніздо жайворонка. У тому гнізді – п'ять пташенят. Літати не вміють. А завтра ж пшеницю буде косити комбайн. Дивимось ми на маленьких пташенят, а жайворонка літає над нами. Тривожно кричить. Взяли ми гніздо з пташенятами і перенесли в зелене просо. Його ще довго не будуть косити.

Йдемо додому. Дивимось, полетів жайворонка у гніздо. Довго там сидів. Потім піднявся в синє небо і радісно заспівав. Це він говорив нам :

– Спасибі, ви врятували моїх діток.

В.О.Сухомлинський

Запитання:

- Чи схвилювало вас це оповідання?
- Подумайте і наведіть приклад прислів'я, яке можна дібрати до цього оповідання.
- Розкажіть про свою історію, в якій ви допомогли комусь у біді(робота в парах).

Урок 17. Мудрість перетворює зле серце на добре.

Юний друже!

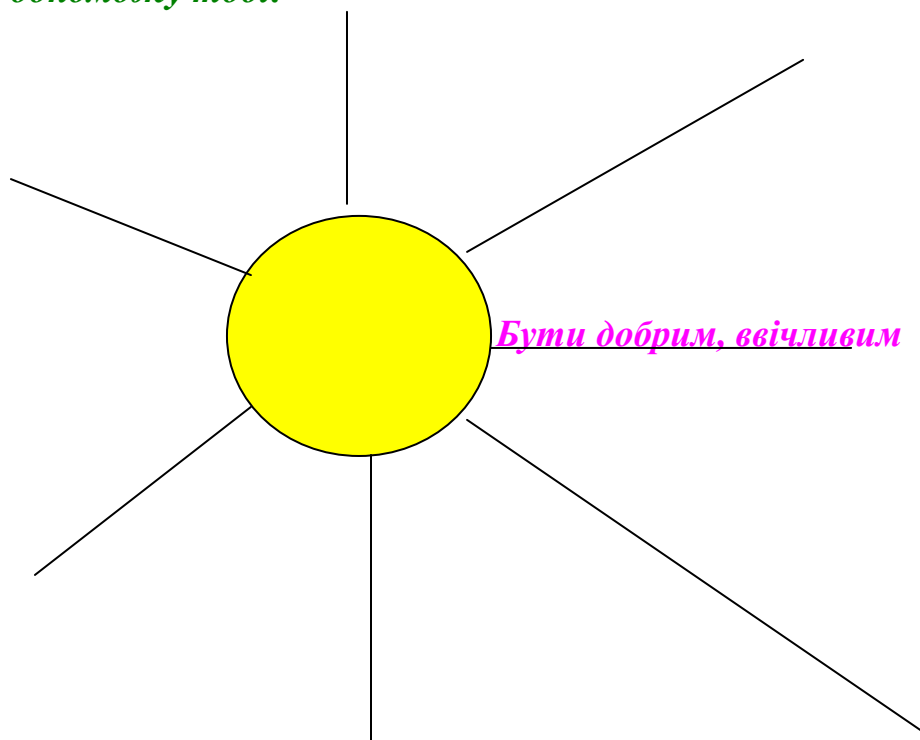
А відомо тобі, що було 2000 років тому? Ні?

Тоді слухай.

В той час на території Римської імперії відбувалися дуже важливі події: зароджувалася нова віра. Як це? Зараз розповім. Далеко не всі люди в імперії мали рівні права. Бо вона постійно воювала, захоплювала нові землі і поневолювала людей. До них ставилися як до речей: їх могли продати, подарувати, купити, обміняти і навіть вбити. І за це римлян не карали. Уявіть собі страждання дітей, яких розлучали з мамами і

татусями. Вони прощались назавжди. Із знедоленими людьми жила тільки надія, яка і народила християнську віру. За її законами не мало бути рабів, багатих і бідних, не можна було вбивати і калічити людей, вони ставали рівними між собою. Саме в цей час послав Господь людям на допомогу свого єдиного сина Ісуса. Він навчав людей любові, справедливості. Римська влада злякалася цього вчення, тому Ісуса стратили, а слідом за ним і загинуло багато його учнів. Але ці смерті не були марними...

А тепер подумай, яких правил ми повинні дотримуватись, щоб про нас казали, що ми справжні християни! Намалюйось таке сонечко, а на промінчиках ці правила. Я допоможу тобі!

«Нова радість стала – Христос народився!»

Різдвяні свята тривали два тижні. В цей час вважалося непристойним співати інших пісень, крім колядок.

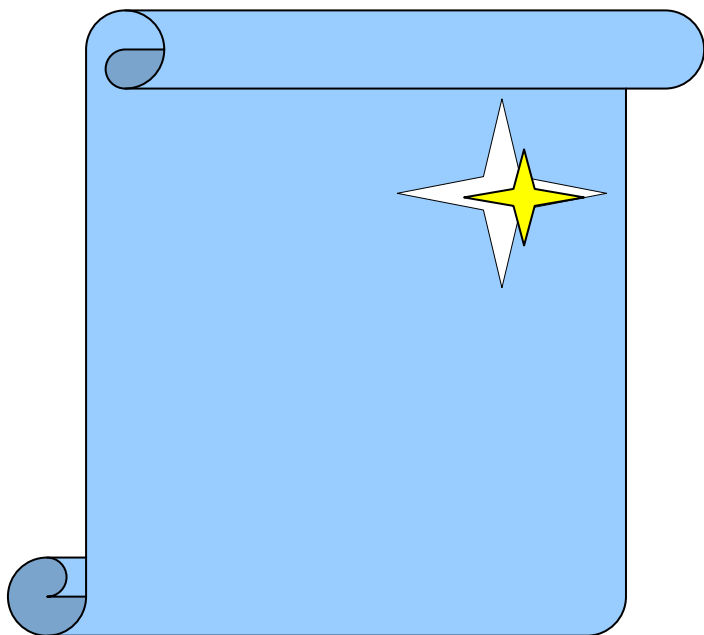
Колядували всі – і старі, і малі.

Колядники наші дуже гарні. З усіх українських пісень – найкращі, з найбагатшою музикою і змістом.

Це сталося не так собі просто, а тому що наші колядники живуть близько 2000 років. За цей довгий час вони поліпшувались й поширювались, аж поки стали такі гарні, як тепер.

Намалюй, що повинно бути на різдвяному столі? Які страви зазвичай готували на свято?

Напиши різдвяну листівку своїм хрещеним батькам.

МУДРІСТЬ НАВЧАЄ ПРОЩЕННЯ

В.О.Сухомлинський

ПОЗБИРАЙ ІІ СЛЪОЗИ

Анатолій дружив із гарною дівчинкою - Ольгою. Він добре знав математику, то й не раз підсобляв їй, коли було важко.

От прийшли вони до школи, як ще нікого не було. Ольга й просить допомогти з алгебри.

Посідали вони в класі, захопилися задачами. Хтось побачив їх удвох та й став насміхатися: ось, мовляв, молодий і молода.

Анатолій боявся глузів. Підійшов на перерві до дівчини й сердито сказав:

- Більше не підходь до мене. Це ти винна, що надо мною сміються.

Ольга ошелешено дивилась на Анатолія:

- Чого ж це я винна? Не звертай на дурниці уваги – от і добре буде. Тут Анатолій випалив дівчинці грубе слово. Ольга в плач. Так і простояла біля вікна цілу годину, й на урок не пішла.

Увечері Анатолій розповів усе матері.

- Мамо, дорога, ну скажи, що мені робити, щоб Ольга забула те слово?

- Скажу. Позбирай її сльози. До єдиної. Тільки тоді, може, дівчина забуде, як образив її хлопець.

Питання:

1. Після чого Анатолій змінив своє ставлення до дівчини?
2. Що зробив Анатолій і як він себе після цього відчував?
3. Як ти гадаєш, пробачила Ольга Анатолію? Продовжувала би з ним дружити?
4. Щоб ти порадив людині, яка б так саме вчинила з тобою? Зміг би ти пробачити її?

Урок № 19

ТЕРПІННЯ ОТРИМУЄ ВИНАГОРОДУ

Познач зеленим кольором те, що на твою думку відповідає людині, яка не тримає зла, червоним кольором те, що відповідає людині, яка зла та жорстока.

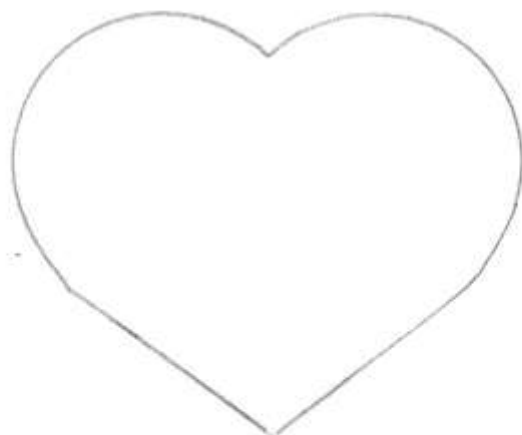
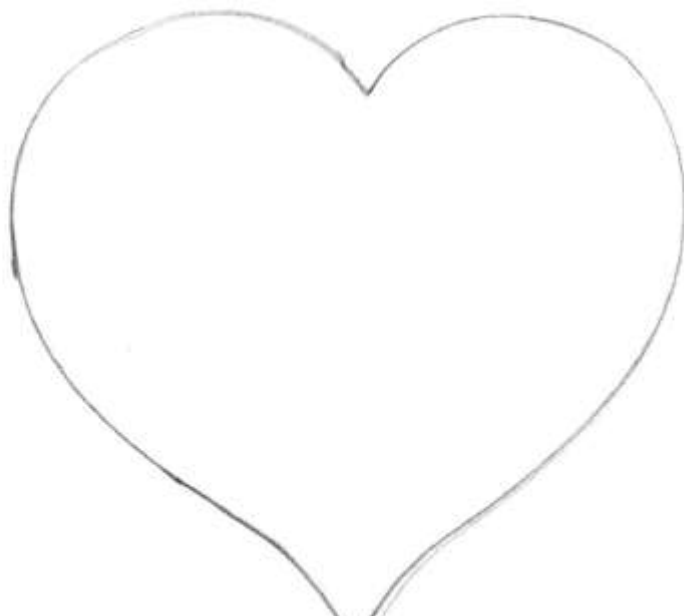
☐ Уміння прощати	☐ Егоїзм
☐ Взаємна підтримка	☐ Доброта
☐ Заздрість	☐ Порядність
☐ Грубість	☐ Любов
☐ Взаємна повага	☐ Жорстокість
☐ Порядність	☐ Жадібність

Дидактична гра «Кому належить серце?»

Розфарбуй серце доброї людини і лихої людини.

СЕРЦЕ ДОБРОЇ ЛЮДИНИ

СЕРЦЕ ЛИХОЇ ЛЮДИНИ

НАЙКРАЩИЙ ДАР. МУДРІСТЬ ЦАРЯ СОЛОМОНА

ЛІГЕНДА

Одного разу Соломону явився Бог і пообіцяв виконати його прохання. Задумався Соломон і, подумавши, відповів:

- Не прошу я ні військової слави, ні багатства, ні довголіття. Не хочу і влади над іншими людьми. Одного хочу – стати мудрим. Хай серце моє буде розумним, а розум добрим, щоб я міг розрізняти добро і зло і бути справед-

ливим суддею.

І згодився Бог. Став Соломон наймудрішим серед людей...

По всій землі йшла слава про його великий розум і справедливість. І люди приходили до нього, щоб розсудити їхні суперечки.

Одного разу прийшли до нього дві жінки і принесли дитину, якій і місяця не було від народження.

І сказала одна жінка:

- Цар! Ми жили в одному будинку, спали в одній кімнаті. У мене народився син, і в неї теж. У всьому домі ми були одні, і ніколи з нами не було. Уночі син цієї жінки помер, і вона крадькома поклала його до мене у ліжко, а мого взяла до себе. Вранці я прокинулась і бачу біля себе її мертву дитину.

Але тут почала кричати друга жінка:

- Неправда! Це мій син живий, а твій мертвий!

Соломон сказав:

- Дайте мені меча!

Коли принесли гострий меч, Соломон велів воїну:

- Візьми дитину і розсічи її навпіл. Одну половину віддай

одній жінці, а другу – іншій.

Перша жінка злякалась і закричала:

- Не вбивайте його! Не вбивайте! Краще віддайте мого сина цій жінці – аби тільки він живий був.

А інша сказала:

- Справедливе твоє рішення, о наймудріший! Хай не дістанеться ця дитина ні їй, ні мені.

Тоді Соломон утримав руку воїна і сказав:

- Віддай дитину тій, котра пожалкувала за нею. Вона і є її мати!

Питання:

1. Кого ти можеш назвати справедливим? Від чого залежить уміння бути справедливим?
2. Чи зустрічався ти коли-небудь з несправедливістю?
3. Що ти робив, щоб встановити справедливість?
4. Є такий вираз – соломонове рішення. Коли так говорять?

Намалюй символ справедливості.

Склади пам'ятку для справедливої людини.

Урок 21. Чесна людина – мудра.

1. Прочитайте прислів'я, поясніть їх зміст.

Краще гірка правда, ніж солодка брехня.

У правді - сила.

Правда переможе неправду.

Де честь, там і правда.

2. Читання та обговорення оповідання Г.М.Кирпи «Маленька брехня».

Послухайте історію про дівчинку Наталку, яка вважала, що маленька брехня — це і не брехня зовсім.

Ганнуся впала і зламала ногу. Довелося в гіпсі лежати вдома. Вона дуже переживала, що багато в школі пропустить, а тоді зовсім відстане від однокласників.

Друзі вирішили виручити однокласницю: домовилися щодня носити їй уроки і пояснювати, коли вона щось не зрозуміє.

Коли настала черга Наталки провідувати Ганнуся, вона не пішла до однокласниці. В класі збрехала, що у неї, мовляв, бабуся захворіла.

— Як тобі не соромно! — обурилася Надійка. Та ти ж учора цілий день через скакалку на вулиці стрибала.

— Подумаєш, злочин великий, — трохи зашарілася Наталка. — Я зовсім трішечки збрехала.

Учитель.

- Як ви гадаєте: брехня може бути малою чи великою?

- Мала брехня спричиняє таку саму шкоду, що і велика. Адже і мала брехня – це неправда, і півбрехні — теж неправда. І починається все завжди з малого: пішов у кіно, а мамі сказав, що був у школі. Гасав у дворі, а вдома сказав, що ходив до хворого товарища.

Здавалося б дрібниці. Аж ні! Мала брехня з часом переростає у велику брехню, якій немає прощення.

3. Гра «Дайте відповідь»

Учитель.

- Як ви вчините, коли:

- знаєте, що товарищ завинив, а карають іншого?
- соромно сказати правду?

4. Читання вірша Д. Павличка «Мухомори». Обговорення вірша.

Мухомор сказав до мухомора:

— *В нашій лісі ти — найкращий гриб! —*

І подумав: «От яка потвора —

де ти взявсь, чорти тебе взяли б!»

Мухомор одмовив мухомору:

— *В нашій лісі кращий ти за всіх! —*

І подумав: «Хто таку потвору

Сотворив і виставив на сміх!»

— Подумайте, як можна назвати таких мухоморів?

— Яких людей вони нагадують?

— Чи не нагадує цей вірш прислів'я: «Два брехуни одної правди не скажуть»?

5. Продовж фрази.

Правила чесності:

Сказав - _____.

Не упевнений - _____.

Помилився - _____.

Забув - _____.

Говори те, що - _____.

Не видавай чужу _____.

(вибачайся, думаєш, таємницю, зізнайся, не обіцяй, зроби)

1. Прочитайте прислів'я. Поясніть, як ви розумієте зміст прислів'їв. Чому вони нас вчать?

Прислів'я

- Мудрість — знання про вище благо.
- Мудрість приходить з роками.
- Усе добре переймай, а злого уникай.
- Не лінись рано вставати та змолоду більше знати.
- Людей питай, а свій розум май.
- Шукай правди у старих, а сили – в молодих.

2. Прослухайте вірш В. Симоненка. Охарактеризуйте мудру людину.

Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.

Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані вуста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.

Але правди в брехні не розмішуй,
Не ганьби все підряд без пуття,
Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя.

(В. Симоненко, український поет)

3. Прочитайте оповідання. Дайте відповіді на питання.

Несправедливість

На перерві хтось з учнів, пустуючи, забруднив фарбою підлогу в класі.

Коли вчитель прийшов на урок і побачив брудну велику пляму, то гнівно запитав:

- Хто це зробив?

Усі мовчали. Вчитель уважно придивився до дітей і побачив, що в Миколки пальці забруднені фарбою.

- Це ти?

- Ні, не я.

- Як тобі не соромно? Нашкодив, а зізнатися не хочеш.

Миколка похнюпився, Він чекав, що його однокласник Василько зізнається. Але той мовчки сховав свої руки під парту

(В. Сухомлинський)

- 1. Як ви оцінюєте поведінку Миколки та Василька?**
- 2. Хто є винуватцем Миколчиних прикрощів?**
- 3. Чи можна змінити ситуацію? Як саме?**
- 4. Хто мав би виявити мужність? Мудрість і справедливість?**

Урок 23. Сила наших слів.

1. Прочитайте вірш. Як ви розумієте силу слів. Який вплив вони мають на людину?

Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос — більш нічого.

А серце б'ється — ожива,

Як їх почує.

(Т. Шевченко)

2. Прочитайте оповідання. Дайте відповіді на запитання.

Чому?

Три тижні не був у школі Сергійко: хворів. Скучив за товаришами за вчителькою.

Радісний, збуджений, прийшов хлопчик до школи. Ось і його парта, ось і його товариші.

Думалось йому: в очах товаришів побачить радість і привітність. Та їхні очі були спокійні й незворушні.

- А ти виконав сьогодні домашні завдання? - тільки й спитав сусіда по парті.

- Виконав, - тихо сказав Сергійко й заплакав.

(В. Сухомлинський)

1. Чому Сергійко не був у школі?
2. Із яким почуттям він прийшов до свого класу?
3. Як зустріли його однокласники?
4. Чому хлопчик заплакав?
5. Яких чеснот бракує Сергійковим товаришам?

3. Допишіть прислів'я. Поясніть, як ви розумієте їх зміст.

Слово — не горобець, вилетить -

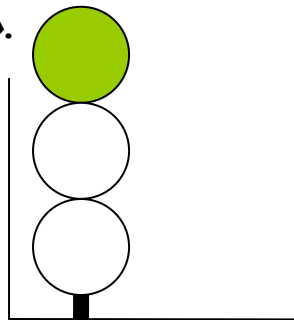
Менше говори — більше

4. Прочитайте вислів відомого російського письменника Л. М. Толстого. Як ви розумієте його зміст?

«Ми знаємо, що із зарядженими рушницями треба поводитись обережно, а не хочемо знати того, що так само обережно треба поводитись і зі словом. Слово може не тільки вбити, а й заподіяти зло, гірше за смерть.»

(Л. М. Толстой з книги «Шлях життя»)

5. Правила руху «Дорогою добра».
Гра «Світлофор»

Складіть правила, які допоможуть нам рухатись Дорогою добра.

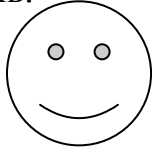
5. Творче завдання

Намалюйте обличчя доброї людини.

(В цей час звучить пісня В.Шаїнського „Усмішка“.)

- Як ви зрозуміли з пісеньки, яким повинно бути обличчя доброї людини.

Розгляд дитячих малюнків.

6. Сонечко «Добрі слова».

Урок 24 – 25. Внутрішня та зовнішня краса людини.

Зозуля (казка)

Жила на землі бідна жінка. Було в неї четверо дітей. Не слухалися діти матері. Бігали, гралися з ранку до вечора. Одежу намочать, а мати суши. Сміття нанесуть, а мати – прибирай.

І рибу мати сама на річці ловила. Важко їй було, а діти не допомагали. Від життя такого важко захворіла мати. Лежить вона, дітей кличе, просить: «Діти, пересохло в мене в горлі, принесіть-но мені водички».

Не один, не два рази просила мати. Не йдуть діти по воду. Нарешті, захотів старший їсти, зазирнув у хату, а мати посеред хати стоїть, свитку одягає. І раптом свитка пір'ям вкрилася. Бере мати дошку, на якій шкури шкребуть, і дошка та хвостом пташиним стає. Наперсток залізний їй дзьобом став. Замість рук крила вирости. Обернулася мати пташкою і вилетіла з хати.

Запитання:

1. Якою була душа матері: доброю чи поганою?
2. Чому мати обернулася пташкою?
3. Що, на вашу думку станеться з дітьми?
4. Як ви вважаєте, яка краса людини важливіша зовнішня чи внутрішня?
5. А чи знаєте ви ще казки у яких герої зовні гарні, а чинили погано, були недобрими, злими («Снігова королева», «Казка про мертву царівну і сімох богатирів» .)
6. І навпаки: були одягнені в лахміття, а душею чисті? («Попелюшка», «Дикі лебеді»).
7. Зафарбуй зеленим олівцем кружечок поруч з позитивними рисами характеру:

милосердя
 грубість
 добродушність
 байдужість

заздрість
 чесність
 дружелюбність
 пихатість

люб'язність
 турботливість
 упертість
 ввічливість

Урок 26. Воскресіння Христове.

Свято паски й пов'язані з ним традиції та звичаї з давніх часів вшановуються в нашому народі. Головною темою цього свята є прославлення Ісуса Христа, який воскрес і подарував людям вічне життя. На свято Світлого Христового Воскресіння, ми розмальовуємо яєчка – писанки, прикрашаємо їх, даруємо один одному і вітаємо: «Христос Воскрес!» . А у відповідь чуємо: «Воістину Воскрес!» . Так ми ділимося радістю з усіма людьми, бажаємо один одному добра, щастя.

А тепер відгадай, які кольори уміщує писанка.

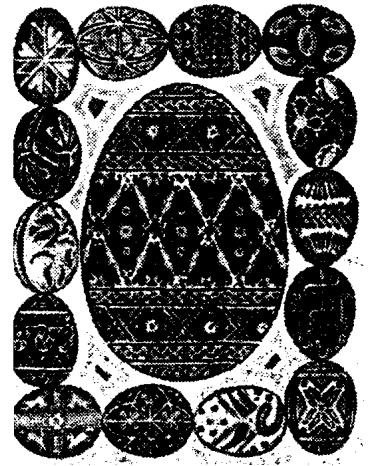
Перший колір – колір вишні, любові, радості, життя.

Другий колір – колір весни, пробудження природи, надії.

Третій колір – колір неба, простору, вітру, здоров'я.

Четвертий колір – колір місяця, зірок, колір хлібного лану.

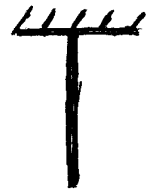
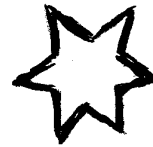
П'ятий колір – колір землі, пам'яті про своє коріння.

(Синій, червоний, жовтий, зелений, коричневий, білий, синій, червоний, жовтий, зелений, коричневий)

А зараз розмалюй писанку всіма цими кольорами, використовуючи символічні візерунки

ХВ

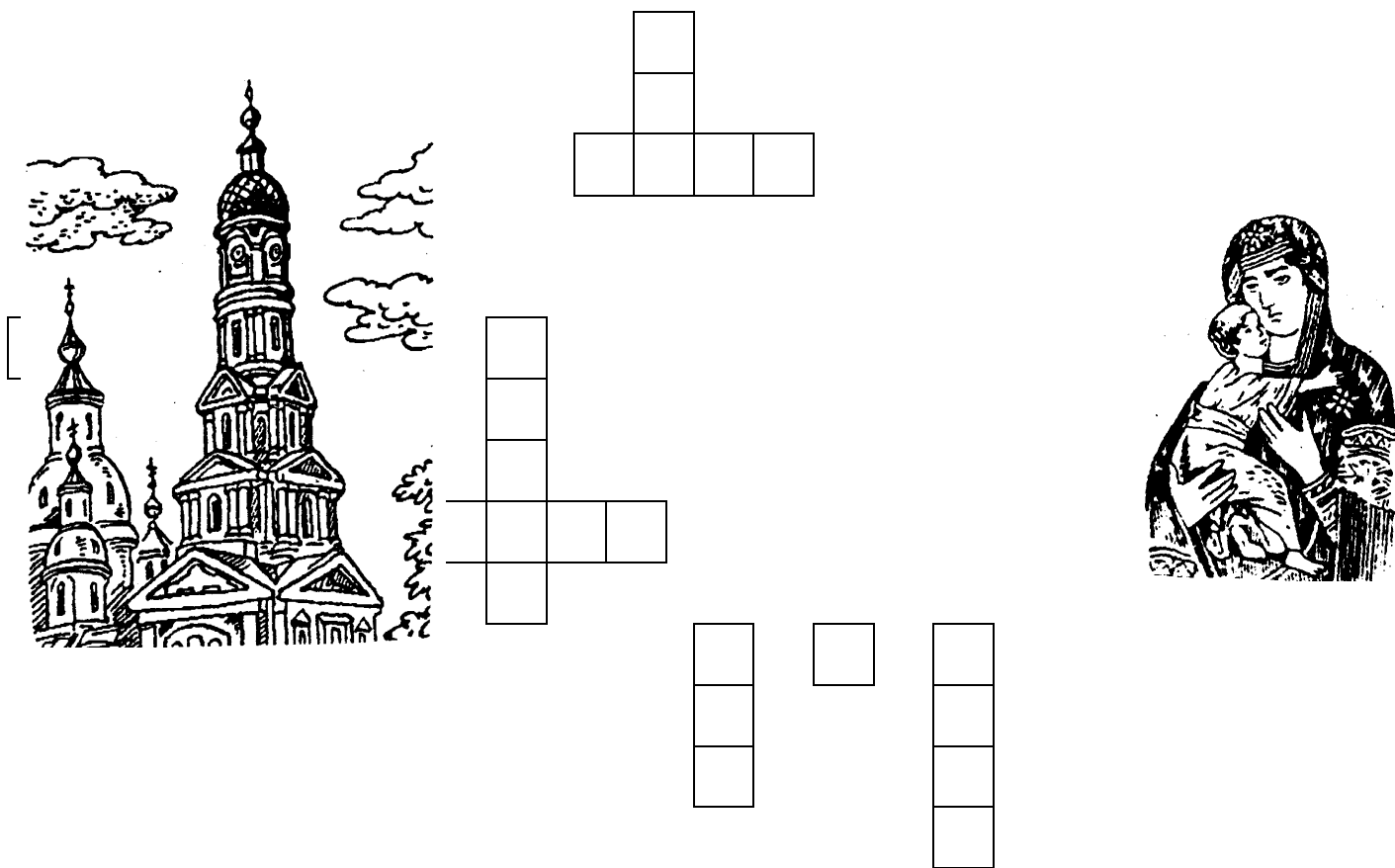

Допиши: я хочу подарувати свою писанку (кому?) _____

Урок 27. Божа й людська мудрість у камені та барвах.

Планета Земля – це Дім, який Бог створив для людей. А Храм Божий – творіння людських рук як прославлення Бога і вдячність йому. Краса Божого світу й краса людської творчості, втілені у камені та барвах.

Відгадай кросворд і ти більше дізнаєшся про древній Храм Київської Русі, справжній витвір мистецтва, який зберігся до наших днів – Київський Софійський собор.

По вертикалі:

1. Малюнок на стіні з зображенням святих.
4. Як називалися напівкруглі виступи на східному фасаді храму.
5. Храм був оточений внутрішньою (двоповерховою) і зовнішньою (одноповерховою) ...
6. Високий будинок у вигляді башти.

По горизонталі:

2. Назва повздожніх коридорів, яких в давньому храмі було п'ять.
3. Зображення святого на стіні, зроблене з маленьких шматочків кольорового скла.
6. Назва металу, яким були вкриті куполи і дах собору.

Напиши, які ще Храми України ти знаєш: _____

Урок 28. Чудотворне диво храму – ікона.

Прочитайте оповідання «Мати і дитя».

Поетичне зображення матері з дитиною, прославлення материнської любові. До цієї теми на протязі багатьох віків зверталися не тільки письменники, але й художники.

Ця тема переплелася з історією головних персонажів християнської релігії – Ісуса Христа та діви Марії. Про них ми читаємо в Євангелії.

Зображення – ікону Богоматері з дитям ми побачимо в будь-якій, навіть самій маленькій християнській церкві. Крім цього, на основі біблійного сюжету в мистецтві був створений образ ніжної, люблячої матері, котра з любов'ю і тривогою дивиться на своє дитя. Вона йде назустріч своїй долі, знаючи, що для спасіння людей повинна віддати найдорожче, що в неї є – свого сина.

В мистецтві Західної Європи образ Богоматері називають благозвучним словом «мадонна».

Одна з самих відомих картин на цей сюжет «Сикстинська Мадонна». Її написав великий італійський художник Рафаель Санті на початку 16 століття. З тих пір пройшло майже 500 років, але й зараз люди їдуть в німецьке місто Дрезден спеціально для того, щоб побачити цю картину. Вона знаходиться в Дрезденській галереї – музеї, в якому зібрана велика колекція творів мистецтва з усього світу.

Мадонна була найулюбленішим образом Рафаеля. Вона є втіленням материнської відданості і любові. Картина хвилює душу віруючої людини. Сповнена скорботи Марія передчуває трагічну долю своєї дитини та все ж несе людям сина як спокутну жертву.

Рафаель прославляє людську красу, готовність перенести трагедію заради щастя людей.

Мистецтво великого художника втілює віру в перемогу краси і добра.

I. До якої теми в мистецтві часто зверталися поети і художники?

Як біблійна історія покладена в основу картини Рафаеля?

Коли була написана картина?

Де вона зараз зберігається?

Що втілює в собі образ Мадонни?

Що прославляє художник?

II. Чи сподобалася тобі картина?

Чим привертає вона твою увагу?

Які почуття викликає?

III. Чи доводилося тобі бувати в храмі?

Які ікони ти там бачив?

Про що, на твою думку, повинна розповідати ікона?

Урок 29. Мудрість чує іншого.

1. Розшифруй, що написав апостол Павел у посланні до Єфесян розділ 4 вірш 32.

1 3 11 19 6 11 18 6 19 19 6 18 19 4 19

Б 24 Д Ь 23 7 Л 1 С К 1 3 12 ,

С П 12 3 Ч У Т 16 11 В 12 ,

П Р 19 30 1 Ю Ч 11 19 6 11 18

19 6 18 19 17 24 33 15 12 2 19 4

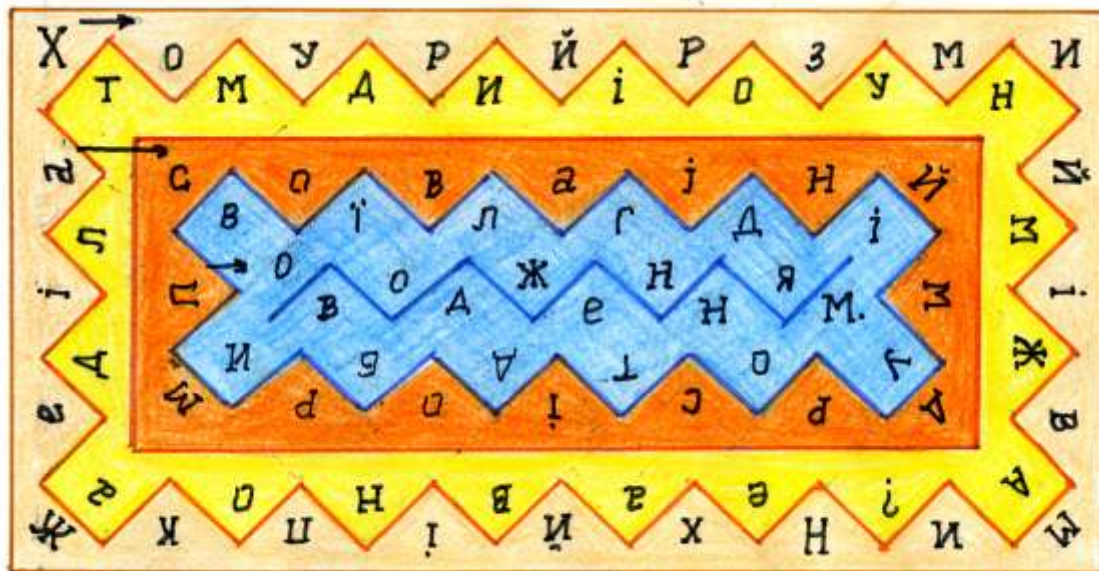
24 26 Р И 22 Т 12 П Р 19 22 23 11 В

3 1 17

А Б В Г Д Е Є Ж З
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
И І Ї Й К Л М Н О П
11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
Ь Ю Я
31 32 33

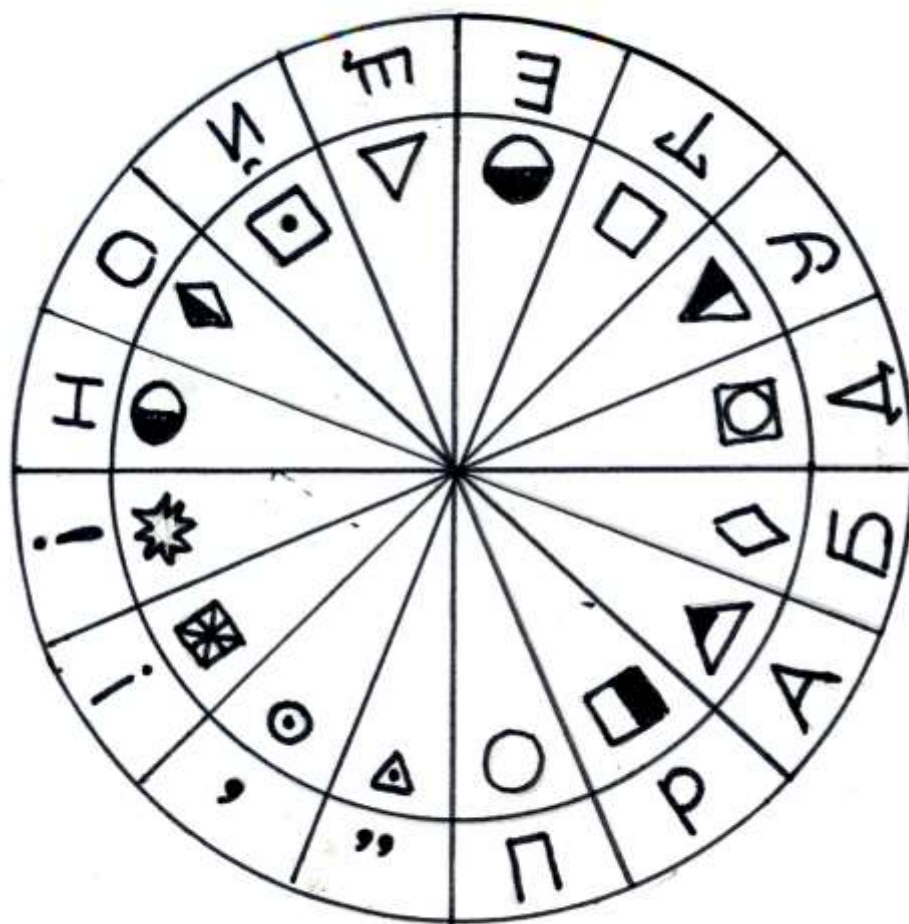
(А ви один до одного будьте ласкаві, співчутливі, прощаючи один одному, як і Бог у Христі простив ваш).

2. Склади з букв віри з Біблії Якова 3:13.

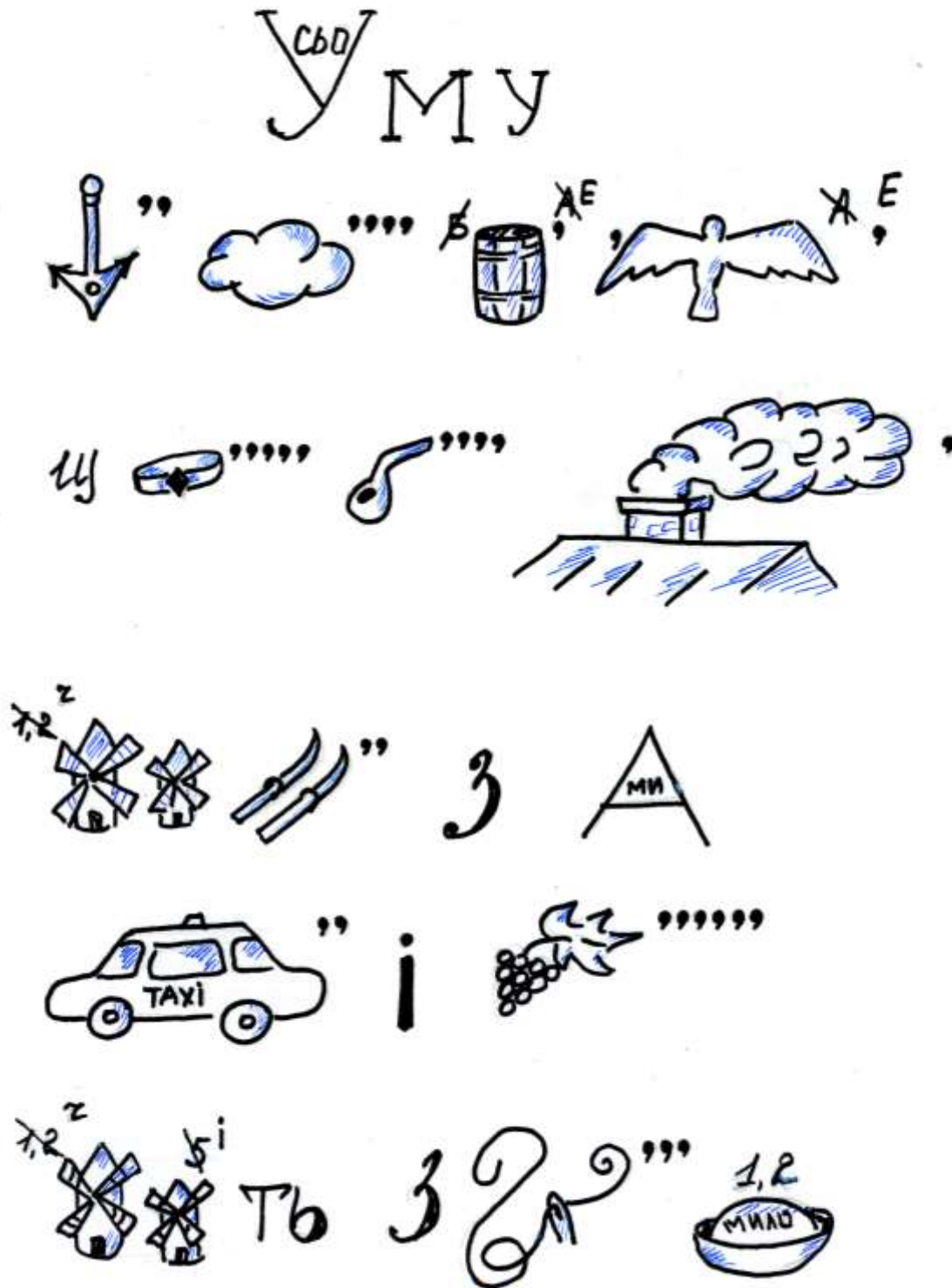
(Хто мудрий і розумний між вами? нехай він покаже діла свої в лагідних мудрості добрим поведженням).

3. Розшифруй віри з Біблії (Луки 6:37).

(Прощайте, і прощені будете).

4. Розгадай ребус і дізнайся як звучить золоте правило моралі.

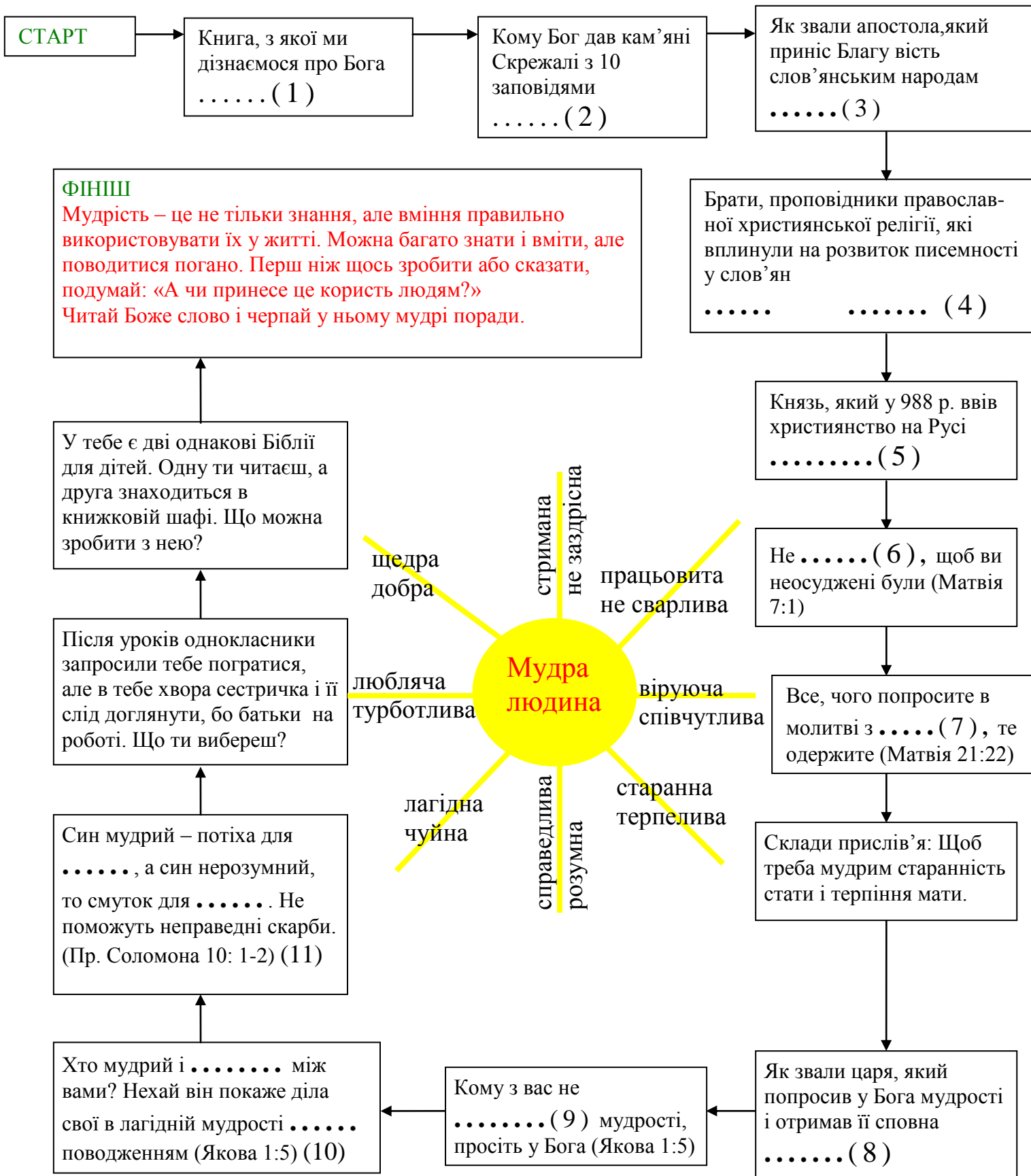

(В усьому як хочете, щоб люди чинили з вами, так і ви чиніть з ними).

Урок 30. Заповіт наших предків. Навчаюся мудрості

Дорогий друже!

Запрошуємо тебе в подорож. Коли ти виконаєш всі завдання, подумай над якостями мудрої людини!

Відповіді: (1) – Біблія, (2) – Моїсей, (3) – Андрій, (4) – Кирило та Мефодій, (5) – Володимир, (6) – судіть, (7) – вірою, (8) – Соломон, (9) – вистачає, (10) – розумний, добрим, (11) – батька, неньки.